

ЗАСТОСУВАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПЛАНУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ МАЙБУТНІМИ ПСИХОЛОГАМИ

Калюжна Ю.І.

Полтавський національний педагогічний університет

імені В.Г. Короленка

ukaluzna154@gmail.com

Сучасна підготовка фахівців в умовах вищої школи передбачає разом із формуванням необхідних знань та умінь також і розвиток навичок взаємодії із соціальним середовищем. Успішну професійну діяльність обумовлюють здатність особистості орієнтуватися на запити сучасного суспільства, готовність передбачати можливі зміни у трудовому середовищі та оперативно адаптуватися до них. У цьому контексті важко недооцінити значущість процесу проектування кар'єри, при якому поєднуються значущі професійні цілі, передбачення особистістю можливостей їх досягнення та вибір необхідних для цього способів дій.

Сьогодні значення розвитку кар'єрних орієнтацій у студентському віці вивчається широким колом дослідників. Цій проблемі присвячено роботи Баклицького І.О., Бондаренко О.Ф., Бородулькіної Т.О., Гончарової Н. О., Калюжною Ю.І., Кравченко О.Д., Коваль Д.В. [1; 2; 3; 5; 6; 7; та ін.] Автори підкреслюють, що кар'єрні передбачення формуються на етапі отримання молоддю фахової освіти в умовах вищої школи і є основою цілеспрямованої активності особистості та самобутності досягнень у подальшій трудовій діяльності. Проте не викликають сумнівів твердження науковців про необхідність розвитку цілеспрямованої та усвідомленої пізнавальної діяльності студентів, узгодження знань про особливості майбутньої професії з комплексом таких психологічних якостей і, які сприяють її ефективній реалізації.

Проведене нами анкетування вибірки студентів – психологів ПНПУ загальною кількістю 98 осіб, показало, що майбутні фахівці усвідомлюють важливість розвитку кар'єрних орієнтацій у навчальному процесі та бажають його забезпечити на практиці (82 % опитуваних), але ще недостатньо володіють засобами саморозвитку необхідних для цього компонентів (71% досліджуваних). Це стосується, насамперед, таких аспектів, як розпізнавання, а також самоконтроль життєвих установок і цілей на цьому шляху.

Особливого значення набуває організація навчального процесу у вищій школі. Так, у ході проведення занять з психології праці та психології управління можуть моделюватися різні шляхи розвитку професійної кар'єри. Насамперед, лекції з цих навчальних дисциплін мають розкривати зміст та значення кар'єри та кар'єрних орієнтацій у реалізації трудового шляху особистості. Семінарські заняття можуть бути спрямовані на обговорення студентами теоретичних засад їх обрання та розвитку. Але їх роль не можна перебільшувати, оскільки вони спричиняють вплив переважно на когнітивну сферу студентів, залишаючи недостатньо задіяною сферу безпосередніх

практичних зусиль молоді. , необхідних для розвитку кар'єрних орієнтацій , які найтісніше пов'язані з основними професійними вимогами до особистості .

Доцільним є шлях поєднання традиційних засобів підготовки майбутніх психологів з активними методами та прийомами навчання. Вони забезпечують включення студентів у такі різновиди спеціально організованої навчальної діяльності, які спрямовані на створення умов для формування прагнення як до самопізнання , так і до саморозвитку основних складових кар'єрних орієнтацій. Такими засобами є активні методи навчання . Саме вони дозволяють реалізувати широкий спектр впливу безпосередньо на практичну сторону навчальної діяльності студентів , комплексно сприяють розвитку пізнавальних інтересів, навичок колективної взаємодії та самостійного творчого осмислення професійних ситуацій.

Так, у роботах Вітвицької С., Кузьмінського А.І., Нагаєва В.М., Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. зазначається, що завдяки застосуванню інтерактивних засобів : дискусії, мозкового штурму, обговорення наукових та практичних питань у ході евристичної бесіди та тренінгових занять студенти мають можливість самостійно формулювати цілі діяльності, а також визначати засоби їх досягнення та розвивати необхідні для цього навички міжособистісного спілкування та творчої активності. [4; 8; 9; 10].

Кожен з них може бути використаний відповідно до дидактичної задачі та змістовного наповнення теми. Як приклад їх застосування розглянемо особливості вивчення проблеми розвитку професійних кар'єрних орієнтацій .

На першому етапі застосування методу мозкового штурму відбувається **мотивування студентів або експозиції проблеми**. Для цього варто застосувати активізацію пізнавального інтересу до проблеми , звертаючись до життєвих ситуацій, новітніх досліджень чи до практичного досвіду самих майбутніх психологів. У підсумку викладач ставить питання «Як співвідносяться поняття кар'єри та кар'єрної орієнтації?» «Яке їх практичне значення у професійному житті особистості? » « Чи можна досягти успіху у професії без кар'єрного планування ? ».

Метою наступного етапу є **забезпечення розуміння студентами остаточної мети заняття**. Важливо до формулювання очікуваних результатів залучати і їх. Так, разом із студентами можна визначити якісні критерії оцінювання групового розв'язку поставленого завдання (наприклад, здатність чітко визначити можливі складові кар'єри у професії психолога, окреслити основні шляхи, методи чи принципи її проектування, тощо).

Третій етап передбачає **надання навчальної інформації**. Викладач спрямовує увагу студентів на визначення змістовних характеристик різних типів кар'єрних орієнтацій , їх взаємозв'язку з соціальними цінностями особистості, її самооцінкою та рівнем домагань, професійно важливими якостями, тощо. На основі аналізу відповідної наукової літератури, викладач поступово підводить студентів до основної проблеми заняття: « Чи існує єдиний алгоритм планування професійної кар'єри ?», « Які основні принципи

визначають успішність цього процесу ?».

Наступний етап заняття – його **інтерактивна частина** на основі застосування своєрідної технології. Насамперед, він містить інструктування студентів щодо мети і послідовності дій, часових обмежень, правил і регламенту їх виконання у цілому, об'єднання студентів у невеликі групи . Викладач є координатором їх дій, консультантом чи ведучим дискусії. Презентація результатів спільного виконання завдання здійснюється представниками груп. В результаті студенти у ході колективного обговорення можуть прийти до висновку як про специфіку процесу планування кар'єри, так і про етапи його реалізації. Окрім цього, вони можуть також визначити необхідні методики для вивчення готовності особистості до обрання певної кар'єрної орієнтації, описати можливі ускладнення при цьому та специфіку психологічного супроводу особистості , яка обирає кар'єру.

Кінцевим етапом заняття є етап **підбиття підсумків** , у ході якого викладач разом з студентами має встановити чіткий зв'язок між поставленими завданнями та кінцевими результатами обговорення проблеми. Важливо окреслити також перелік актуальних питань , які підлягають подальшому самостійному вивченню студентами . До їх складу, наприклад, може входити питання динамічності процесу планування кар'єри, вибору доцільних стратегічних та тактичних засобів кар'єрного переорієнтування у складних чи непередбачуваних життєвих обставинах, тощо .

Організовані таким чином заняття сприяють формуванню готовності студентів до планування кар'єрного шляху в умовах соціальних та економічних змін , орієнтують молодь на постійний саморозвиток професійно важливих якостей, сприяють розвитку самосвідомості у поєднанні з активною життєвою позицією фахівця. Вони є дієвим засобом поєднання дидактичних впливів на когнітивну та практичну сторони пізнавальної діяльності молоді, забезпечуючи основу подальшого самовдосконалення особистості .

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баклицький І.О. Психологія праці. Підручник. К: Знання. 2008. 655с.
2. Бондаренко О.Ф. Психологічні особливості студентської молоді та проблеми професійної підготовки психологів-практиків. *Практична психологія та соціальна робота*. 2003. №4. С.8–11.
3. Бородулькіна Т.О. Образ професії як чинник професійного становлення особистості. *Наукові записи Інституту психології імені Г.С. Костюка АПН України*. К. : Міленіум, 2006. Вип. 31. С.181-191.
4. Вітвицька С. Основи педагогіки вищої школи. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 316 с.
5. Гончарова Н. О. Проектування кар'єри як детермінанти професійної підготовки майбутніх учителів. *Наука і освіта : наук.-практ. журнал*. 2014. № 6. С. 26-30.
6. Калюжна Ю.І., Кравченко О.Д. Методичний аспект розвитку кар'єрних орієнтацій майбутніх психологів у контексті їх

- професіоналізації. Психологія і особистість. 2022. No 2(22). С. 169-185.
7. Коваль Д.В. Особливості виявлення професійних домагань майбутніх психологів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : збірник наукових праць. Вінниця : ТОВ «Друк плюс», 2020. Вип. 57. С.181–188.
 8. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи. Київ : Знання, 2005. 486 с.
 9. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі . Київ: 2007. 232 с.
 10. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: Підручник. К.: Каравела. 2011.360 с.

ЖИТТЄСТІЙКІСТЬ ЯК ВНУТРІШНІЙ КЛЮЧОВИЙ РЕСУРС ОСОБИСТОСТІ

Каценко А.Л.

akatsenko@gmail.com

Свінцицька Н.Л.

n.svintsytska@pdmu.edu.ua

Шерстюк О.О.

o.sherstiuk@pdmu.edu.ua

Гринь В.Г.

v.hryn@pdmu.edu.ua

Устенко Р.Л.

r.l.ustenko@gmail.com

Литовка В. В.

v.lytovka@pdmu.edu.ua

Білаш В.П.

v.bilash@pdmu.edu.ua

Тихонова О.О.

o.tykhonova@pdmu.edu.ua

Тарасенко Я.А.

ya.tarasenko@pdmu.edu.ua

Полтавський державний медичний університет

Умови, в яких протікає життєдіяльність сучасної людини, часто вважають екстремальними та стимулюючими розвиток стресу. Внутрішні характеристики особистості, які відображають психологічну витривалість і які дозволяють ефективно справлятися зі стресом, одним словом зветься «життєстійкість». У статті подано теоретичне обґрунтування різноманітних підходів до терміну «життєстійкість». Аналіз наукових підходів до цього поняття дозволяє дійти невтішного висновку, що життєстійкість є ключовим ресурсом особистості особливо в умовах війни.